

Medical University Faculty Members' Experiences of Searching and Contrivance in Holy Quran; a Qualitative Study

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Shahin Salarvand ^{1*},
Tayyabe Cheraghian ²

How to cite this article

Shahin Salarvand, Tayyabe Cheraghian, Medical University Faculty Members' Experiences of Searching and Contrivance in Holy Quran; a Qualitative Study, *Journal of Quran and Medicine*. 2022; 6(4): 10-17.

1. Assistant Professor, Hepatitis Research Center, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran (Corresponding Author).

2. Bachelor of Nursing, Madani Children's Hospital, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: shsalarvand@lums.ac.ir

Article History

Received: 2021/11/13

Accepted: 2022/03/11

ePublished: 2022/03/16

ABSTRACT

Purpose: A glance at the Quran can motivate every person to attempt to understand its meaning. All people, regardless of their level of understanding and their scientific and spiritual rank, can participate in pondering. Given the important role of faculty members in the community, this study was carried out to describe medical university faculty members' experiences of pondering on the Holy Quran.

Materials and Methods: In this study, a qualitative content analysis approach was used. Using purposive sampling and in-depth interviews, the data saturation was achieved by a sample size of 16 persons.

Findings: The data were obtained from 20 interviews with 16 participants. The data analyzed in this study appeared in four main themes including Movement towards research about physical health in the Quran (Necessity of studying the Quran, Necessary to refer to the Quran and the Hadith of the Infallibles, The Quran and science, Motivation and conducting research in the Quran, Recommendation to investigate, Benefits of research), Commitment to perceptions (Recommendation for meditations, Empowerment, Avoiding bias, Avoiding seeing the appearance of the Quran and simplicity, False beliefs and damages, Rationality and attention), Towards spirituality and perfection (Attaining theology, Achieving perfection as the goal of physical health, Guidance), and Seeking healing in the Quran (Doing research about healing in the Quran, Personal experiences of the healing of the Quran, Healing directly mentioned in the Quran, Personal perspective on the healing of the Quran, Spiritual healing in the Quran).

Conclusion: This study showed the medical university faculty members experienced necessity of searching in the Quran and its importance, commitment to correct and deep perceptions, achieving spirituality and perfection via pondering on the Quran, and searching and seeking physical and mental health in the Quran. It is hoped that we, through pondering and meditating on the Quran, will use its endless sea and be effective in disseminating the Islamic teachings.

Keywords: Pondering, Quran, Medical University, Faculty Members.

تجارب اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی از تحقیق و تدبر در قرآن؛ مطالعه ای کیفی

شهین سالاروند^{۱*}

استادیار، مرکز تحقیقات هپاتیت، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، خرم آباد، ایران (نویسنده مسئول).

طیبه چراغیان^۲

کارشناس پرستاری، بیمارستان اطفال مدنی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، خرم آباد، ایران.

چکیده

هدف: نگاهی گذرا به قرآن مجید هر انسان آگاهی را بر می انگیزد که برای فهمیدن معانی آن بکوشد. در تدبر، همه مردم در هر مرتبه از فهم و درک و مراتب علمی و روحی که باشند، می توانند شرکت کنند. با توجه به اهمیت نقش اعضای هیئت علمی در جامعه، این مطالعه با هدف توصیف تجارب اعضای هیئت علمی علوم پزشکی از تحقیق و تدبر در قرآن کریم انجام شد.

مواد و روش ها: در این مطالعه از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. نمونه گیری مبتنی بر هدف و با انجام مصاحبه های عمیق، با حجم نمونه ۱۶ نفر و ۲۰ مصاحبه اشباع اطلاعات حاصل شد. یافته ها: داده ها حاصل ۲۰ مصاحبه با ۱۶ مشارکت کننده بودند. در این بررسی پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات چهار طبقه محوری اصلی پدیدار شد که شامل این موارد بودند: حرکت بسوی تحقیق در قرآن درباره سلامت جسمی (لزوم مطالعه در قرآن، لزوم مراجعه به احادیث معصومین در کنار قرآن، قرآن و علم، انگیزه و انجام تحقیق در قرآن، توصیه به تحقیق، فوائد تحقیق)، تعهد در برداشتها (توصیه به ژرف اندیشی، توانمند شدن، پرهیز از سوگیری، پرهیز از ظاهر بینی و ساده اندیشی، باورهای نادرست و آسیبها، تعقل و توجه)، بسوی معنویت و کمال (رسیدن به خداشناسی، هدف سلامت جسمی نیل به کمال، هدایت)، در جستجوی شفا در قرآن (انجام تحقیق در شفا بخشی قرآن، تجارب شخصی در شفا بخشی قرآن، ذکر مستقیم شفا در قرآن، دیدگاه شخصی در شفا بخشی قرآن، شفای معنوی در قرآن). نتیجه گیری: یافته های این مطالعه نشان داد که اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی، نیاز به تحقیق در قرآن و اهمیت آن، تعهد به برداشتهای درست و عمیق از قرآن، به معنویت و کمال رسیدن با تدبر در قرآن، و تحقیق و جستجوی شفای جسمی و روحی در قرآن را تجربه کرده بودند. امید است با تدبر و تعمق در قرآن، از دریای بیکران آن استفاده کرده و در نشر آموزه های اسلامی مؤثر باشیم.

کلیدواژه ها: تدبر، قرآن، دانشگاه علوم پزشکی، اعضای هیئت علمی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۸/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۰

*نویسنده مسئول: shsalarvand@iums.ac.ir

مقدمه

نگاهی گذرا به قرآن مجید هر انسان آگاهی را بر می انگیزد که برای فهمیدن معانی آن بکوشد (۱). مسلمانان عقیده دارند که اسلام کاملترین مذهب و قرآن کاملترین کتابی است که تمام نیازهای بشر را با بهترین شیوه توضیح می دهد و هیچ نقضی در اسلام و قرآن وجود ندارد (۲). قرآن مجید به عنوان کتاب هدایت بازگو کننده راه به سعادت بشریت و پاسخگوی تمامی نیاز های انسان می باشد و از آن جمله شفای درد های جسم و جان انسان است (۳). از سوی دیگر در بیان امیرالمؤمنان (ع) قرآن کتاب هدایت است نه نسخه ای برای تشریفات و مراسم صوری و ظاهری، از این رو باید بعنوان نسخه های درمان دردهای درون به آن نگرست نه ظاهر سازی و سخن پردازی (۴). امام خمینی فرمودند که «یکی دیگر از حجب که مانع استفاده از این صحیفه نورانیه است، اعتقاد به آن است که جز آنکه مفسرین نوشته یا فهمیده اند، کسی را حق استفاده از قرآن شریف نیست و تفکر و تدبر در آیات شریف را به تفسیر به رأی که ممنوع است اشتباه نموده اند، و به واسطه این رأی فاسد و عقیده ی باطله، قرآن شریف را از جمیع فنون استفاده عاری نموده و آن را به کلی مهجور نموده اند؛ در صورتی که استفادات اخلاقی و ایمانی و عرفانی به هیچ وجه مربوط به تفسیر نیست تا تفسیر به رأی باشد» (۵). بنابراین تدبر در قرآن باید برای عموم آحاد جامعه اسلامی میسر باشد. باید زمینه ای فراهم شود که هر مسلمان در هر آیه از آیات شریفه که تدبر می کند، مفاد آن را با حال خود تطبیق دهد و نقصان خود را به واسطه آن مرتفع سازد و امراض خود را به آن شفا دهد (۶). در واقع قرآن کریم کتابی بی پایان است که هر چه بیش ها وسیع تر و دیدها عمیق تر شود و هر چه درباره آن تحقیقات و مطالعات زیادتری انجام گیرد، حقایق جدیدتری از آن کشف می شود (۷). عبارتی تدبر، اصلی بی بدیل در تعامل و مواجهه انسان با گنجینه وحی و کلام الله مجید است (۶) مسلمانان در این عصر نیازمندترین مردم به تدبر در قرآن میباشند به دلیل همین تدبر نکردن است که مباحث اعتقادی و قضیه الوهیت (یکتاپرستی) فقط بصورت کلماتی در آمده که بر زبان مسلمان جاری میشود و قلب از مقتضیات آن غافل است (۸).

در تدبر همه مردم در هر مرتبه از فهم و درک و مراتب علمی و روحی که باشند، می توانند شرکت کنند. در تدبر شخص خود را مخاطب آیات می بیند و درمان دردهای فکری و قلبی خود را در آنها می جوید (۹) و از آنجا که، یکی از نیازهای میرم نظام اسلامی، تولید علومی است که با ارزش های الهی برای تنظیم باورها، اندیشه ها و عمل در زمینه های مختلف شکل گرفته باشد (۱۰). و اعضای هیئت علمی مهمترین سرمایه هر مؤسسه آموزش عالی محسوب می شوند و این گروه از نخبگان جامعه، تولید علم و دانش و تربیت نیروی متخصص را بر عهده دارند (۱۱). از سوی دیگر در دنیای کنونی سهم تولید علم بوسیله نخبگان اسلامی در عرصه بین المللی بسیار ناچیز و در عرصه علوم اسلامی نا چیزتر است (۱۲). و با توجه به سروکار داشتن اعضا، هیئت علمی علوم پزشکی با سلامت جسمی، لذا این پژوهش با هدف توصیف تجارب اعضای هیئت علمی علوم

محدودیت مطالعه ما این است که ما براساس گفته خودشان که تدبیر در قرآن را تجربه کرده اند آنها را وارد مطالعه کرده ایم. و نقاط قوت آن این است که ما مطالعه ای کیفی انجام شده و ما درک عمیقی از پدیده و موضوع پیدا کردیم.

یافته ها

داده ها حاصل ۲۰ مصاحبه با ۱۶ مشارکت کننده بودند. در این بررسی پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات چهار طبقه محوری اصلی پدیدار شد که شامل این موارد بودند: حرکت بسوی تحقیق در قرآن درباره سلامت جسمی، تعمق در برداشتها، بسوی معنویت و کمال، در جستجوی شفا در قرآن.

۱. حرکت بسوی تحقیق در قرآن درباره سلامت جسمی شامل این موارد بود: لزوم مطالعه در قرآن، لزوم مراجعه به احادیث معصومین در کنار قرآن، قرآن و علم، انگیزه و انجام تحقیق در قرآن، توصیه به تحقیق، فوائد تحقیق.

شرکت کنندگان با بیانات مختلفی بر اهمیت تحقیق در قرآن تاکید داشته و انگیزه تحقیق در قرآن از نظر سلامت جسمی، حساسیت آسمانی بودن کتاب قرآن، ذهن بشری و برداشتهای متفاوت از آن، پرهیز از نسبت دادن هر مطلب خوبی به قرآن را متذکر شده اند. شرکت کننده شماره یک بر ضرورت مرور کامل قرآن جهت کسب مفهوم درست تاکید می کند و می گوید: "برخی از مفاهیم را اگر شما بخواهید در هر کتابی از جمله قرآن در بیاورید باید یک مرور کامل روی آن داشته باشید که بتوانید یک مفهوم درست و حسابی به شما بدهد...". همین شرکت کننده، از کنجکاوی درباره سرچ مطالب قرآنی، و پی بردن به فوائد آنها صحبت کرده است: "من در پایگاه داده های جدید سرچ کردم و مقدار زیادی در مورد خواص زیتون تحقیق کردم و دیدم که چقدر می تواند در سلامت افراد مفید باشد".

همچنین بعضی شرکت کنندگان مطالعه در قرآن را مایه برکت و توفیق دانسته و اکثر آنها به اهمیت کمک گرفتن از احادیث پزشکی در کنار مطالب قرآنی جهت فهم وسیعتر اشاره می کنند. شرکت کننده شماره ۱۳ با اشاره به اینکه قرآن در مسائل علمی وارد جزئیات نشده می گوید: "قرآن در مباحث علمی، بصورت کلی بیان کرده" و شرکت کننده شماره ۵ در این رابطه گفت: "...اصلاً حدیث جزء قرآن است. حدیث مستقل که چیزی ندارد. هر جا دنبال تفسیر می گردیم، حدیث جزء آن است... ما انتظار نداریم که قرآن همه مطالب را مفصل گفته باشد... در مسایل معرفتی و معنوی هم قرآن بلاخره به کمک حدیث تفسیر می شود".

شرکت کننده شماره (۱۵) درباره تخلیص کل علم طب در آیه "کلو و شربوا و لا تسرفوا..." حضرت علی می فرمایند کل طب در آیه ای از قرآن خلاصه شده است و آن این آیه است: کلاوشربوا و لا تسرفوا."

تطبیق تحقیقات جدید با آموزه های قرآنی یا تأیید تحقیقات جدید درباره آموزه های قرآنی و پیامد این تحقیقات، اشاره قرآن به

پزشکی از تحقیق و تدبیر درباره سلامت جسمی در قرآن کریم انجام شد.

مواد و روش ها

در این مطالعه از روش روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. رویکرد کیفی به این دلیل انتخاب شد تا بتوان اطلاعات غنی در مورد برداشتهای اعضای هیئت علمی از بهداشت تغذیه در قرآن را بدست آورد. رویکرد کیفی با آشکار ساختن ماهیت معانی نهفته در تجربیات سر و کار دارد (۱۳). اساس تحقیق کیفی بر روش تفسیری درک واقعیت اجتماعی و توصیف تجربه زندگی افراد انسانی قرار دارد (۱۴). و بنابراین توجه به دیدگاه های شرکت کنندگان در تحقیق از ویژگی های تحقیق کیفی است (۱۵).

جامعه مورد پژوهش، کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان بوده در این مطالعه از نمونه گیری هدفمند استفاده شده است. معمولاً در تحقیق کیفی از روشهای تصادفی جهت نمونه گیری استفاده نمی شود، زیرا ممکن است افرادی که دارای اطلاعات مهمی از پدیده مورد نظر باشند حذف شوند (۱۶). انتخاب نمونه ها بر اساس روش نمونه گیری هدفمند با شرایط زیر خواهد بود؛ اعضا هیئت علمی که خواندن قرآن و تدبیر در آیات آن را تجربه کرده باشند و مایل به مصاحبه باشند.

در مطالعات کیفی، قواعدی برای حجم نمونه وجود ندارد. حجم نمونه معمولاً بر اساس نیازهای اطلاعاتی مشخص می شود (۱۷) در این مطالعه تا به اشباع رسیدن اطلاعات نمونه گیری ادامه یافته و به منظور جمع آوری اطلاعات، از یک مصاحبه عمیق^۸ استفاده شد. در ابتدا در طی مصاحبه ها پس از مطرح کردن سؤال اصلی^۱ که پرسیده شد: تجربه خود را از تدبیر و تحقیق درباره سلامت جسمی از دیدگاه قرآن کریم را بیان کنید، سؤالات بیشتر با توجه به شرایط و بیانات شرکت کننده و یا در حین کلمه به کلمه نوشتن بیانات و گوش دادن به آنها، برای ملاقات های بعدی مطرح شدند. تمام مصاحبه ها بر روی نوار کاست ضبط شدند. پژوهشگر تا روشن شدن تمامی بیانات هر شرکت کننده، به مصاحبه با آن شرکت کننده ادامه داد و ممکن بود چند بار به یک شرکت کننده مراجعه کند تا ابهامی باقی نماند در صورتی که پس از استخراج کدها مفهومی مبهم بود، مصاحبه دیگری جهت روشن سازی انجام می شد بطوری که با ۱۶ شرکت کننده، ۲۰ مصاحبه انجام گردید و بدینوسیله مصاحبه عمیق صورت گرفت.

مصاحبه ها در اتاق اساتید در صورتی که فرد دیگری نبود یا یک محیط خلوت، انجام شد. به شرکت کنندگان براساس ترتیب زمانی کد داده شد. نمونه گیری مبتنی بر هدف بوده و تا اشباع اطلاعات ادامه یافت یعنی نمونه گیری تا زمانی که داده ها تکراری شدند و یافته جدیدی نداشته باشیم و بعبارتی تا حصول اشباع اطلاعات نمونه گیری ادامه یافت که در آخر، تعداد شرکت کنندگان به ۱۶ نفر رسید. استحکام این مطالعه بر اساس دو معیار اطمینان پذیری و باور پذیری بوده است.

1 - Main question

8 - In- depth conversation

نقش نخبگان در معرفی مسائل علمی اسلام، لزوم توجه به عمق اسلام، لزوم تدوین متون و کتابهای پزشکی با توجه به حدود اسلامی، ورود متخصصین اسلامی به بحث با مخالفان، چشم امید مردم به نخبگان اسلامی، تسلط بر موضوع سپس ورود به بحث با مخالفان، بحث به دور از حب و بغض، جلوگیری از سوء استفاده دشمنان با مواظبت از نتیجه گیری ها و بحث هایمان، آرزوی رسیدن به اوج علمی و دینی اسلام، استفاده از نکات قرآنی در مداوا و تحقیق روی آنها، تربیت افراد ماهر، منتقد و منطقی، انتقادپذیری در ارائه نظریات، پرهیز از سوگیری و تعصب در برداشت از قرآن، توضیح آیات قرآن توسط فرد غیر مسلمان و ماهر و بدون سوگیری، توصیه به مصاحبه گر که در این تحقیق بدون سوگیری و تعصب باشد و انتقاد از ساده دلی در قبول ظاهر قرآن. "...افراد ساده دلی هستند که با سادگی خودشان همه مسائل قرآن را قبول دارند..."

شرکت کننده شماره ۴ با بیان اینکه شکست در مسائل علمی، شکست دین است، لازمه پشتکار در مطالعات و پیشرفت علمی را یادآوری می کند. "... آنها خیلی از ما جلوتر هستند. نیایم وارد این مباحث بشویم چون در مقابل آنها ما ضرر می کنیم. چون ما ابزار علم را نداریم باید مطالعاتمان را ادامه دهیم، تحقیقاتمان را ادامه بدهیم. سعی کنیم خودمان را بیشتر بالا بکشیم. اما تا روزی که مطمئن نشویم صد در صد پیروز هستیم. صد در صد یعنی حتی یک درصد هم، یک میلیونیم درصد هم نباید این ریسک را قبول کنیم که شکست بخوریم. چون این شکست، شکست خود ما نیست. آنوقت پای دین در میان است..."

در اشاره به لزوم تدوین متون و کتابهای پزشکی با توجه به حدود اسلامی شرکت کننده شماره ۱۲، از جایگزینی کلمات نامعقول بجای موارد حرام در ترجمه فارسی متون پزشکی ایراد گرفته و می گوید: "من یادم است که حتی در کتابهای انگلیسی که می خواندم و تدریس می کردم. خیلی جاها که گوشت خوک و مشتقاتش فاکتور می شود و یک چیزهایی جایگزین می شد که به جمله نمی خورد و خنده دار می شد..."

۳. بسوی معنویت و کمال شامل رسیدن به خدانشناسی، هدف سلامت جسمی نیل به کمال، هدایت بودند. شرکت کنندگان به این موارد اشاره کردند؛ هدف خداوند و رضایت او در کمال انسان است، سلامت برای اجرای انجام قوانین الهی، امانت دانستن جسم از سوی خداوند برای تعالی و عبادت، لازمه رسیدن به معنویات، جسم سالم است، نمود عظمت الهی در ذره ذره وجود انسان و به تبع آن رسیدن به خدانشناسی، هدف تقویت جسم، سعادت بشر و کمال بشر است. شرکت کننده شماره ۸ درباره لزوم سلامت جسمی برای طی کمال و هدایت انسان: "خداوند برای سلامت جسم ارزش قائل است منتهی این سلامت جسم را خداوند تأکید می کند که در راه کمال و هدایت بکار بگیرد". باز همین شرکت کننده می گوید: "بارها و بارها تأکید می کند و می گوید این غذاها و میوه های متعدد را که در اختیار شما قرار دادم صرفاً برای لذت جسمانی نیست بلکه برای این است که جسم تو سالم باشد و طبعاً روح و روان تو سالم باشد و به هدایت برسی..."

بهداشت غذا، سالها قبل از اکتشافات اخیر در این مورد، جنبه های مختلف نگاه کردن به غذا در قرآن، فوائد زیاد داشتن غذاهای قسم خورده و ذکر شده در قرآن، عمل به دستورات غذایی قرآن در زندگی و تغذیه خانوادگی. یکی از شرکت کنندگان می گوید: "...بر اساس همان آموزه قرآنی بود که اشاره شده بود و تحقیقاتی که قبلاً انجام داده ام در حال حاضر ۲۰-۳۰ درصد روغن مصرفی خانواده را زیتون استفاده می کنیم..." همچنین شرکت کننده شماره ۱ در رابطه با تأیید تحقیقات جدید درباره آموزه های قرآنی می گوید: "... تحقیقات جدید مفید بودن روغن زیتون را ثابت کرده اند و این بر اساس همان آموزه قرآن بود که اشاره شده بود..."

شرکت کننده شماره ۳ درباره اثبات مفید بودن دستورات قرآن با تحقیقات اخیر می گوید: "...ما می بینیم که هرچه زمان می گذرد و با پیشرفت علم و تکنولوژی تحقیقاتی که انجام می گیرد می دانیم که این یافته ها و داده ها و آن راهنمایی ها و هدایت که قرآن برای انسان آورده به نفع بشریت بوده است..."

و شرکت کنندگان دیگر نیز به بیانی از علم لدنی قرآن صحبت کرده اند. همانطور که شرکت کننده شماره ۴ می گوید: "...علم همه قضیه را خداوند متعال داشته، دارد و خواهد داشت تا ابد دستوراتی را که داده یعنی با علم کامل، علمی که ما هیچوقت به آن نمی رسم..."

شرکت کننده شماره ۲ درباره فوائد تحقیق در مورد سلامت جسمی در قرآن با پی بردن به کم شدن مرگ و میر سلولهای عصبی بوسیله آنتی اکسیدان زیتون می گوید: "...اتفاقاً خودم درباره زیتون کار کرده ام، دارای آنتی اکسیدان خیلی قوی است و میزان مرگ و میر سلولهای عصبی را خیلی کم کرده است. در منطقه مدیترانه مردم بیشتر روغن زیتون مصرف می کنند دیدند که سکنه های مغزی قلبی شیوع خیلی کمی دارد. دیده اند بخاطر مصرف روغن زیتون است..." شرکت کننده شماره ۱۵: "مجله worker جزء معتبرترین مجلات دنیاست، یک ماده ای بنام اولئوروپین (Oleuropein) اگر اشتباه نکنم از روغن زیتون استخراج کردند، دیدند که اثرات ضد التهابی آن مثل بروفن یا قوی تر از آن است. این نشان می دهد که روغن زیتون و برگ زیتون... جای کار زیاد دارد..."

۲. تعهد در برداشتها شامل: توصیه به ژرف اندیشی، توانمند شدن، پرهیز از سوگیری، پرهیز از ظاهر بینی و ساده اندیشی، باورهای نادرست و آسیبها، تعقل و توجه.

شرکت کننده شماره ۱۲ از عدم ژرف اندیشی در دستورات اسلام و برداشت ظاهری دیگران از آئین مسلمانی و از خود بیگانگی در جوانان مسلمان انتقاد کرده و می گوید: "...حالا چیزهایی که ما با آن عمق اسلام را بیشتر شنیده و یا دیده باشیم به اینها خیلی توجه و تأکید نمی کنند..." همین شرکت کننده پرهیز از سوگیری و تعصب در تأیید یافته های قرآنی، بیانات قرآن فراتر از علم را متذکر می شود: "...آنچه کلام وحی است قطعاً یک ریزه کاریایی دارد، یک مصلحتهایی دارد و خیلی عمیقتر اند..."

از دیگر مواردی که از بیانات شرکت کنندگان استخراج شد؛ توصیه خداوند به تأمل و تعمق در همه مخلوقات، توانمند شدن و تجهیز کامل به سلاح علم، لزوم توجهات عقلی و علمی در مسائل مذهبی، سعی در محو خرافات و باورهای غلط در مسائل مذهبی، اهمیت

"...چیزی که من خودم تجربه کرده ام این است که خیلی از بیماریها که ممکن است به داروها جواب ندهند و هر دارو می تواند عوارض خاصی داشته باشد، من دیدم که عسل خیلی جواب داده است..."

۴. در جستجوی شفا در قرآن: شامل این موارد بودند؛ انجام تحقیق در شفا بخشی قرآن، تجارب شخصی در شفا بخشی قرآن، ذکر مستقیم شفا در قرآن، دیدگاه شخصی در شفا بخشی قرآن، شفای معنوی در قرآن، بیان وجود نسخه های دردهای بشر در قرآن، شفابخشی قرآن و عمل به دستورات قرآن لازمه سلامت جسمی، تأیید یافته های علم درباره اهمیت شیر مادر در قرآن، شفابخشی خواندن بعضی آیات، اعتقاد به شفابخشی انواع عسل در انواع بیماریها، و شفای حضرت ایوب بوسیله یک گیاه نیز از دیگر یافته های حاصل از بیانات شرکت کنندگان بود. شرکت کننده شماره ۱: "...بسیاری از دردهای بشر، درمانهای آنها در قرآن است. اگر همان دستوراتی که در آنجا هست در زندگی پیاده شود، قاعدتاً از لحاظ جسمی بسیار سالم خواهید ماند..." شرکت کننده شماره ۷ شفا بودن ذکر نام خدا را در پیروی از احکام الهی را دانسته اضافه می کند: "مرض و شفا از نظر قرآن هم به مسائل روحی اشاره دارد و هم به مسئله جسمی..."

شرکت کننده شماره ۳ از پژوهش روی برگ زیتون، و بی بردن به مؤثر بودن آن روی تبخال می گوید:

"... من خودم تحقیقی را که انجام دادم در مورد عصاره برگ زیتون که چقدر در درمان تبخال مؤثر است..."

شرکت کننده شماره ۲ از تجربه از بین رفتن سلولهای سرطانی در محیط کشت توسط آنتی اکسیدان موجود در انجیر، خرما و زیتون می گوید:

"...در خرما هم، آنتی اکسیدان زیاد هست ولی در انجیر خیلی زیاد است. یعنی کامل تومور سرطانی را در محیط کشت از بین میبرد. اگر عصاره آنرا خالص کنیم. قراره از آن یک داروی ضد سرطان بسازند..."

شرکت کننده شماره ۳ از تجارب شخصی اش از شفابخشی عسل می گوید:

جدول ۱: طبقات محوری و طبقات اولیه تجارب اعضای هیئت علمی از تدبیر در قرآن درباره سلامت جسمی

طبقات محوری	طبقات اولیه
	لزوم مطالعه در قرآن
	لزوم مراجعه به احادیث معصومین در کنار قرآن
۱. حرکت بسوی تحقیق در قرآن درباره سلامت جسمی	قرآن و علم
	انگیزه و انجام تحقیق در قرآن
	توصیه به تحقیق
	فوائد تحقیق
	توصیه به ژرف اندیشی
	توانمند شدن
	پرهیز از سوگیری
۲. تعهد در برداشتها	پرهیز از ظاهر بینی و ساده اندیشی
	باورهای نادرست و آسیبها
	تعقل و توجه
	رسیدن به خداشناسی
۳. بسوی معنویت و کمال	هدف سلامت جسمی؛ نیل به کمال

هدایت

انجام تحقیق در شفا بخشی قرآن

تجارب شخصی در شفا بخشی قرآن

ذکر مستقیم شفا در قرآن

دیدگاه شخصی در شفا بخشی قرآن

شفای معنوی در قرآن

۴. در جستجوی شفا در قرآن

کسانی که ایمان آورده‌اند، خدا را اطاعت کنید و پیامبر و اولیای امر خود را [نیز] اطاعت کنید پس هر گاه در امری [دینی] اختلاف نظر یافتید، اگر به خدا و روز بازپسین ایمان دارید، آن را به [کتاب] خدا و [سنت] پیامبر [او] عرضه بدارید، این بهتر و نیک فرجام تر است (۱۹). مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا (نساء ۸۰) هر که رسول را اطاعت کند خدا را اطاعت کرده و هر که مخالفت کند ما تو را به نگهبانی آنها نفرستاده‌ایم (۱۹). این آیه با صراحت اطاعت پیامبر را بمنزله اطاعت خداوند قرار داده، و تمام دستورات او را لازم الاجرا می‌شمارد (۲۳).

آقای قرائی در کتاب پرتوی از نور به نکات زیبایی در تدبیر در قرآن اشاره کرده است تعدادی از آنها عبارتند از: تدبیر در قرآن، داروی شفابخش نفاق است، راه گرایش به اسلام و قرآن، اندیشه و تدبیر است نه تقلید، قرآن همه را به تدبیر فراخوانده است و فهم انسان به درک معارف آن می‌رسد (۲۴). کارام^۱ و همکاران می‌گویند قرآن علم و آگاهی را افزایش می‌دهد، تا بتواند خوبی و تعصب دینی را افزایش دهد. بنابراین، کتابی مانند قرآن، که عقیده علم و یادگیری را منتشر می‌کند، بایستی خودش علمی باشد. متن قرآن (محتوای قرآن) شامل حقایق علمی وسیعی است که با تمام اصول علمی سازگار و موافق هستند. بنابراین، حقیقتی که قرآن این اصول علمی را ذکر می‌کند، هر چند بطور خلاصه، زمانیکه قرآن ۱۴ قرن قبل نوشته شد (ثبت شد) تنها به ایمان معتقدین (مؤمنین) استوار در قرآن کمک می‌کند (۲).

یافته‌ها نشان داد که توصیه به ژرف اندیشی، توانمند شدن، پرهیز از سوگیری، پرهیز از ظاهر بینی و ساده اندیشی، باورهای نادرست و آسیبها، تعقل و توجه از دیگر برداشتها و تجارب اعضا، هیئت علمی از تدبیر در قرآن بود (طبقه دوم).

قرآن کریم خود رهنمود می‌دهد که بی‌بردن به الهی بودن قرآن و فهم و معانی و مفاهیم انسان ساز آن، به تعمق و ژرف اندیشی نیاز دارد. زیرا در نظر سطحی، آیات قرآن نیز مانند هر متن دیگری از حروف و کلماتی ترکیب یافته‌اند که عرب با آنها تکلم می‌کند (۹). سوره یوسف آیه ۲: ما آن را قرآنی عربی نازل کردیم؛ باشد که شما ببیندیشید.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا (سوره نساء آیه ۸۲). آیا در قرآن تدبیر نمی‌کنند؟ و اگر قرآن از جانب غیر خدا بود، در آن اختلاف بسیاری می‌یافتند (۲۰).

نتایج این مطالعه باعث پی بردن به دیدگاههای اعضای هیئت علمی علوم پزشکی از تدبیر در قرآن شد. نتایج نشان داد که اعضای هیئت علمی علوم پزشکی با مطالعه و تدبیر در قرآن، علاقه و تمایل به تحقیق و پژوهش درباره سلامت جسمی در قرآن، لزوم مراجعه به احادیث معصومین در کنار قرآن، قرآن و علم، انگیزه و انجام تحقیق در قرآن، توصیه به تحقیق، فوائد تحقیق را تجربه کرده‌اند (طبقه اول). هر متفکری در برخورد با هر پدیده تازه‌ای، برای اتخاذ موضع خویش بویژه اگر اینکه موضعگیری متضمن نقادی است، از ملاک و معیاری بر خوردار است که آن ملاک و معیار تعیین کننده نوع و چگونگی موضع است (۱۸). فرمان تدبیر در قرآن برای همه و در هر عصر و نسل، رمز آن است که هر اندیشمندی هر زمانی، به نکته ای خواهد رسید (۱۹).

شرکت کنندگان مطالعه در قرآن را مایه برکت و توفیق دانسته و اکثر آنها به اهمیت کمک گرفتن از احادیث پزشکی در کنار مطالب قرآنی جهت فهم وسیعتر اشاره کردند. السنیدی به نقل از آجری گفته است: الله به کسی که کلامش را بشنود و در شنیدن آن ادب را رعایت کند و به خوبی در آن اعتبار کند و از واجبات آن تبعیت کرده و به آن عمل کند مژده تمامی خیرها را داده و بزرگترین ثوابها را به او وعده میدهد (سوره زمر ۱۷-۱۸ و سوره الاعراف ۲۰۴) (۸).

همچنین در سوره ص آیه ۲۹: این کتاب مبارکی است که آن را به سوی تو نازل کردیم تا در آیات آن ببیندیشند و خردمندان پند گیرند (۲۰). طبق آموزهای قرآن، کار باید با آگاهی صورت گیرد تا ارزش داشته باشد. ما تا وقتی نفهمیم که قرآن چه گفته است و از ما چه می‌خواهد، هیچگاه علاقمند به انجام آن نخواهیم شد. چرا که در اسلام هیچ گاه فرآیند یادگیری متوقف نمی‌شود (۲۱). منابع دینی باید به خوبی شناخته شوند و سهل انگاری در این کار باعث انحراف و برداشتهای نادرست از دین می‌شود (۲۲). باز السنیدی به نقل از شیخ الإسلام گفته است: کسی که هوشیارانه به کلام الله و سخن پیامبرش ص گوش فرا داده و با قلبش در آن تدبیر کند، در آن از فهم و حلاوت و هدایت و شفای قلب و برکت و منفعت چیزهایی میباشد که در هیچ کلام دیگری آن چیزها یافت نمی‌شود؛ [چه آن کلام شعر منظوم باشد و یا نثر] (۸). از سوی دیگر این یافته‌ها در راستای آیات قرآن است که در سوره نساء آیات ۵۹ و ۸۰ می‌فرماید: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَ الرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلًا (آیه ۵۹) ای

^۱ - karam

است (۲۰). شفا - به کسر شین- مصدر و به معنای بهبود بخشیدن از بیماری و درمان کردن آن است و اسم مصدر، به معنای بهبودی و درمان نیز استعمال می شود و بر دارو و چیزی که موجب بهبودی می شود نیز اطلاق می گردد. روشن است که شفا بودن قرآن برای امراض معنوی انسان، به معنای عدم صحت استشفاء به آیات برای امراض بدنی نیست (۱).

نتیجه گیری

یافته های این مطالعه نشان داد که اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی، نیاز به تحقیق در قرآن و اهمیت آن، تعهد به برداشتهای درست و عمیق از قرآن، به معنویت و کمال رسیدن با تدبر در قرآن، و تحقیق و جستجوی شفای جسمی در قرآن را تجربه کرده بودند. امید است با تدبر و تعمق در قرآن، از دریای بیکران آن استفاده کرده و در نشر آموزه های اسلامی مؤثر باشیم.

تقدیر و تشکر: این مقاله قسمتی از طرح پژوهشی مصوب با شماره ۱۲۰۲ دانشگاه علوم پزشکی لرستان با کد اخلاق LUMS.REC.1390.1202 می باشد. بدینوسیله از مدیر محترم پژوهشی و اعضای کمیته پژوهشی دانشکده پرستاری خرم آباد و معاونت و مدیریت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان و کارکنان محترم پژوهشی تشکر و قدردانی می نمایم. و از اعضای محترم هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان که با مشارکت در این پژوهش کمک شایانی به ما در انجام پژوهش نمودند، کمال تشکر را می نمایم.

References

1. Rajabi M. "darshaei az ostad mesbah yazdi; Quran shenasi". Qum: Imam khomeini educational & research institution. 1st edition: spring 2007.p:54.[In persian]
2. Karam A, salem Z, Nakhlestani S, Siratissabet M, Mahmoodi M, Rezaee A, Alavi HR. Biochemical compounds and nutritional roles of the foods explained in the Quran. Pakistan journal of nutrition. 2009;8(1): 13-19.
3. Goshehgir A. Introduction. The first international congress of quranic view of health with Kahf soreh-centered. Tehran: 2010.p:4.[In persian]
4. Moadab R, Jalali A."Talili bar chegonegi ejaz elmi Quran". Menhaj 2010;6(11): 25-48. [In pesian]
5. Khomeini Imam R. "Adabosalate". Tehran: Tanzim va nashre asare imam Khomeini institution. 1994: 199. [In persian]
6. Khoshmanesh A. "Tadabor dar Quran, Asli bonyadin dar taamol ba kalamollah

این آیه شریفه، به کسانی که به آیات قرآن نیز مانند متون بشری نگاه می کنند. هشدار می دهد که چنانچه در آیات قرآن تدبر کنند، ظاهر آن را کنار بزنند و در ورای ظاهر به باطن و حقیقت آن بنگرند، هیچگونه اختلافی در آن نخواهند یافت و به الهی بودن آن پی خواهند برد (۹).

بسوی معنویت و کمال شامل رسیدن به خداشناسی، هدف سلامت جسمی؛ نیل به کمال، و هدایت بودند (طبقه سوم). کارام و همکاران نیز می گویند علمی که منتهی به باور نشود نمی تواند علمی حقیقی و واقعی باشد و شخص مذهبی که هیچ آگاهی از علم ندارد نمی تواند مؤمنی واقعی و حقیقی باشد (۲). قرآن برای هدایت انسانها آمده است و بیش از همه، متقین از این هدایت بهره مند می شوند (۲۶). سوره مائده آیات ۱۵، ۱۶: قرآن نوری است از ناحیه خدا که بوسیله آن خداوند هدایت می کند (کسانی را که در پی کسب خشنودی او باشند) به راههایی که از هر جهت سالم و مناسب است و آنها را به راه مستقیم هدایت می کند (۲۰). علاوه بر این آیات (فصلت ۵۳، نمل ۹۳، انبیاء ۳۷) به ما نشان می دهند که انسانها توانایی درک بسیاری از حقایق را دارند. هدف نهایی درک طبیعت از دیدگاه قرآن، افزایش درک افراد از خداوند و تقرب آنها به اوست (۲).

با تدبر در آیه ۹ سوره زمر، آیه ۱۱ المجادله، آیه ۶ سبأ، آیه ۵۴ الحج، آیه ۱۵۰ العلق، آیه ۲۳-۲۱ البقره، آیه ۵ سوره الجمعه، آیه ۵۰ النعام، آیه ۱۹ فاطر، آیه ۱۶ الرعد، آیه ۲۶۱ البقره، آیه ۳۴ الاحزاب، آیه ۱۹ الرعد، می توان از این آیات فهمید که هر دانشی می تواند انسان را به هدف آفرینش (یعنی تعالی، کمال، بندگی خالصانه)، هدایت کند، تا بتواند دانشی قابل پذیرش باشد. بنابراین، گرچه قرآن کتابی از آموزش دانش تجربی نیست، آیات زیادی در قرآن، انسان را به مطالعه و تفحص در علوم ترغیب می کند. کلمه "دانش" که به آگاهی و شناخت اشاره می کند، لغتی نادر و قابل تأیید بوده و می تواند افراد را به کمال هدایت کند. بنابراین، ما نمی توانیم این واژه را به بخش محدودی از شاخه های علم منحصر و محدود کنیم. هریک از این شاخه ها می تواند افراد را به علو و تعالی هدایت کند (۲). در این راستا قرآن خود تصریح دارد که بیانگر همه چیز است (سوره نحل ۸۹)؛ در اینجا مشخص است که مراد از این (همه چیز) یعنی همه آنچه که برای هدایت بشر لازم است (۲۵). در سوره اسراء آیه ۹ خداوند می فرماید: همانا این قرآن به قویترین شکل هدایت می کند (۲۰).

انجام تحقیق در شفا بخشی قرآن، تجارب شخصی در شفا بخشی قرآن، ذکر مستقیم شفا در قرآن، دیدگاه شخصی در شفا بخشی قرآن، شفای معنوی در قرآن از دیگر تجارب اعضای هیئت علمی بودند (طبقه چهارم). کلمه شفا بطور نکره در سه مورد در قرآن کریم اطلاق شده است: در سوره اسراء آیه ۸۲ می خوانیم که (وَ نُنزِلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَ رَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَ لَا یَزِیدُ الظَّالِمِینَ إِلَّا خَسَارًا) از قرآن آنچه را شفا و رحمت مؤمنان است نازل کردیم و ستمکاران را جز زیان نمی افزاید. و سوره یونس آیه ۵۷: ای مردم، به یقین (قرآن) اندرزی است برای شما از جانب پروردگارتان، و درمانی برای آنچه در سینه هاست. و در آیه ۴۴ از سوره فصلت می فرماید: بگو (ای پیامبر) آن (قرآن) برای کسانی است که ایمان آوردند رهنمود و بهبودی بخش

- utilization .5th .e Dec 2005di. Philadelphia :W.B . Saunders ; 2005.pg: 747.
18. Hasani MH. Reconstitution of community; Imam Khomeini's point of view. Tehran: Orooj.1999.p 46. [In persian]
  19. Qeraati M. Minutes with the Quran. Tehran: Cultural Center of Lessons from the Quran. 1996.P 37. [In persian]
  20. Holy Quran book.
  21. Anonymous. Quran is the best to live life. Farhange pooya quarterly2010;18:62. [In persian]
  22. Jamebozorg B. Passage of the new science, religious science; Readout of Dr. Reza davari ardakani's comments. Maaref 2011; 86:22. [In persian]
  23. Makaremshirazi N. Quran and Hadith; Imitation or research. Qum: Imam amiralmomenin school. None edition and date.p: 12. [In persian]
  24. Qeraati M. Beam of light; Minutes with the interpretation of the Quran. Tehran: Cultural Center of Lessons from the Quran.2nd edition.2009: 76. [In persian]
  25. Dezfooli M. How does the Quran direct. Journal Faculty of Literature and Humanities of Tehran university. 2003: 69-82. [In persian]
  26. Gadre velayat cultural institution. Tribute to the Qur'an: Scholars and elders, with fond memories of the Holy Quran.Tehran: Gadre velayat.2nd edi. 2006: 10.[In persian]
  - majid". Pajoheshnameh oloom va maaref Quran karim 2008; No.1. [In persian]
  7. Zandi A. Assessing medical application of plants mentioned in Quran karim. The first international congress of quranic view of health with Kahf soreh-centered. Tehran: 2010.p:4. [In persian]
  8. Alsenidi S. " tadabor dar Quran ". translated by: pedram andaish. Available at: www.aqeedeh.com. 2012: 84.
  9. Talebtash M. "Daramadi bar tadabor dar Quran". Roshde amozesh 2010;7(4):39. [In pesian]
  10. Farajzadeh D. Islamic medicine management: Necessity, Obstacles and strategies. The first national congress of Islamic medicine management. 2007; Qum university of medical sciences.p 59. [In persian]
  11. Hamedinia M, Golestani A. Related quality of life with health between physical active and inactive faculty members in Sabzevar universities. Olampic Quarterly 2004; 4(28).[In persian]
  12. Mosavi moghaddam R. A review of the viewpoints of the leaders of the islamic revolution on the necessity, identity, features and strategies of the islamic university. The journal of Daneshgah - E-islami,2008(autumn)34,vol.9, No.27.p:39. [In persian]
  13. Joibari L, Sanago A. Effective educator: indepth view to nursing educators and students' expriences and point of views. J. steps of development in medical education.2009;6(2): 119- 128. [persian]
  14. Holloway, I. Wheeler, S. Qualitative research in nursing . Australia : Blackwell publishing . 2002.
  15. Rahzani K, Taleghani F, Nikbakht Nasrabadi A, Omrani Fard M. Qualitative Approach on Social Problems in Burned Disfigurement Individuals. Journal of Arak University of Medical Sciences. Autumn 2008; 11(3): 37-48. [In persian]
  16. Lang ford, RW. Navigating the maz of Nursing research.St.louis : mosby ; 2001.
  17. Burns N, Grove S. The practice of Nursing research , conduct , critique and